

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата філософських наук, доцента

Шпачинського Ігоря Леонідовича

на дисертаційну роботу Коляди Ірини Григорівни

«Інформаційно-освітній простір сучасного суспільства:
соціально-філософський аналіз»,

представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
філософських наук зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та
філософія історії

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами. Актуальність дисертаційного дослідження Коляди Ірини Григорівни «Інформаційно-освітній простір сучасного суспільства: соціально-філософський аналіз» не викликає жодних сумнівів, з огляду на необхідність осмислення трансформаційних процесів в межах інформаційно-освітнього простору, що відбуваються у сучасному суспільстві під впливом глобалізації та інформатизації. Враховуючи експоненціальне зростання знань в ХХІ ст., важливість розгортання сегменту інформаційно-освітнього простору в умовах дистанційного навчання під час карантинних обмежень, осмислення шляхів забезпечення ефективної освітньої діяльності закладів середньої, вищої та післядипломної освіти, є вкрай важливим в межах соціально-філософського дискурсу. Тому, представлене дисертаційне дослідження, вважаємо, є вчасною реакцією на складні виклики сьогодення.

Обрана наукова проблематика чітко визначена у науковій задачі - теоретичному осмисленні феномену інформаційно-освітнього простору сучасного суспільства й продукуванні прикладних рекомендацій щодо шляхів його конструювання у сучасному суспільстві.

Метою дисертаційної роботи здобувачки було проведення соціально-філософського аналізу сутнісних та змістовних характеристик розвитку інформаційно-освітнього простору у сучасному суспільстві.

Актуальність дослідження також підтверджується тим фактом, що виконання дисертаційної роботи здійснювалося в межах планової наукової

теми кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»– «Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти» (державна реєстрація № 0118U004946). В межах зазначеної теми особисто авторкою, Іриною Колядою, обґрунтовано теоретичний та методичний інструментарій дослідження інформаційно-освітнього простору, умови розгортання якого зумовлюють зміни соціальної реальності та включення особистості в абсолютно нову освітню діяльність, що ґрунтується на принципах освіти впродовж життя.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Вивчення дисертації Коляди І.Г. дає підстави для висновку, що наукові положення та висновки є обґрунтованими та достовірними, що забезпечується застосуванням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження.

Вдало вирішені в дисертації дослідницькі завдання (визначити місце інформаційно-освітнього простору в контексті соціокультурного процесу; охарактеризувати глобалізаційну сутність інформаційно-освітнього простору; розкрити сутність суспільних трансформацій у межах інформаційно-освітнього простору; виявити специфіку сприйняття дійсності в межах інформаційно-освітнього простору; окреслити шляхи конструювання інформаційно-освітнього простору в сучасному українському суспільстві, тощо) сприяють кращому розумінню сучасної соціокультурної реальності.

Дисертантка чітко й коректно визначає мету й завдання дослідження, вирішення яких простежується протягом кожного розділу дисертаційної роботи. Так, в підрозділі 1.1. обґрунтовано теоретико-методологічні засади дослідження інформаційно-освітнього простору сучасного суспільства (стор. 17-40). Використання таких методів, як аналіз, аналогія, синтез, порівняння, сходження від абстрактного до конкретного тощо, сприяло вирішенню завдань з конкретизації сутності основних понять дослідження. Визначаючи багатофункціональність та багатовимірність інформаційно-освітнього простору, І.Г. Коляда розглядає об'єкт дослідження як соціокультурну систему з

певною структурою, властивостями та характеристиками (стор.21-22).Дисертантка виділяє два основних напрямки дослідження: по-перше,пошук та визначення соціальних умов розвитку суспільства та факторів, які впливають на становлення і розвиток інформаційно-освітнього простору як сфери суспільних взаємовідносин; по-друге, визначення того, яким чином становлення інформаційно-освітнього простору впливає на життєдіяльність людини та суспільства (стор. 60-61).

Доречним, на нашу думку, був застосований метод аналогії, базуючись на якому дисертанткою здійснена спроба проаналізувати утворення інформаційно-освітнього простору за принципами побудови технічних систем,дозволивши творчо трактувати визначення особливостей конструювання інформаційно-освітнього простору(стор.164-167).

У підрозділі 1.2 досліджуючи концептуалізацію поняття«інформаційно-освітній простір» з розкриттям конкретних форм становлення, визначенням закономірностей та умов розвитку, авторкаприходить до висновку що ідеї просторовості у соціокультурній практиці людства народжувалися постійно (стор. 24), пройшовши шляхвід усвідомлення простору як онтологічної категорії до розуміння соціальної значущості цієї категорії (стор. 61).

Позитивною складовою дисертаційної роботи є те, що досліджуючи глобалізаційну сутність інформаційно-освітнього простору у підрозділі 2.3 значну увагу приділено сукупності тенденцій його розвитку, закладеного в поняттях«глобалізм» (стор. 110) та «глокалізація» (стор. 33, 118).Це дозволило дисертантці розглядати розгортання національного інформаційно-освітнього простору, спираючись на власно доведені висновки про те, що глобалізаційна сутність інформаційно-освітнього простору полягає в його екстериторіальності та багаторівневості, що забезпечує компроміс між відкритістю кроскультурним ідентичностям та культурній уніфікації (стор. 121).

У підрозділі 3.3, під кутом зору нової соціальної реальності, пов'язаної з діджиталізацією суспільства, соціальними наслідками пандемії COVID-19,дисертантцівдалосярозкрити механізми конструювання інформаційно-освітнього простору як складного багатовимірного соціокультурного утворення

та матеріальної основи нової соціально-освітньої реальності (стор.167-168). При цьому, як бачимо, дисертанткою враховуються нова культура світосприйняття, різноманітні механізми передачі знань, інноваційні форми та методи культурно-освітніх практик, що відображаються у зміні стереотипів мислення.

Здобувачка підняла актуальні проблеми розгортання інформаційно-освітнього простору в сучасному суспільстві та запропонувала власні шляхи його конструювання, врахувавши український досвід (стор. 168-176).

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в узагальненні теоретичних засад, в обґрунтуванні і доповненні дисертанткою наукових підходів до сучасного розуміння інформаційно-освітнього простору в межах соціально-філософської рефлексії. Теоретична основа з дослідження особливостей буття людини в інформаційно-освітньому просторі сприяла окресленню перспектив шляхів отримання знань в нових соціальних умовах.

Можливо погодитись, що наукове значення мають такі результати: дослідження специфіки становлення інформаційно-освітнього простору як складової інформаційного суспільства; визначення місця інформаційно-освітнього простору в контексті соціокультурного процесу; розкриття сутності суспільних трансформацій у межах інформаційно-освітнього простору; виявлення специфіки сприйняття дійсності в межах інформаційно-освітнього простору; окреслення шляхів конструювання інформаційно-освітнього простору в сучасному українському суспільстві.

Практичне значення отриманих у дисертації результатів зводиться до можливості методичних рекомендацій під час конструювання локального або регіонального інформаційно-освітніх просторів, створення навчально-методичних посібників, курсів та спецкурсів.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення і результати дослідження відображено у 18 наукових працях: серед них: 5 – у фахових наукових виданнях, зареєстрованих

МОН України, 1 – у зарубіжному науковому виданні; 12 – у збірниках матеріалів конференцій, що додатково відображають наукові результати.

Апробація матеріалів роботи здійснювалася на міжнародних та загальноукраїнських конференціях, науково-практичних семінарах закладів вищої освіти України, а саме: «Роль суспільних наук у процесі розвитку суспільства в умовах сьогодення» (Дніпро, 2017), «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку» (Дніпро, 2017), «Цифрова компетентність вчителя і учня Нової української школи» (Київ, 2018), «Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти» (Дніпро, 2019), «Інформатизація освіти: управління змінами» (Дніпро, 2020).

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Дисертаційна робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (335 найменувань). Робота викладена на 189 сторінках основного змісту.

Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації. Автореферат достатньою мірою висвітлює основні наукові і практичні положення дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, разом з тим, щодо тексту можна висловити наступні зауваження:

1. В другому розділі «Гене́за становлення інформаційно-освітнього простору», у підпункті 2.1 домінуючим, на нашу думку, виявляється аналіз поняття «простір» як об'єкту, який превалює над поняттям, що є предметом дослідження – «інформаційно-освітній простір».

2. В підрозділі 3.3 «Шляхи конструювання інформаційно-освітнього простору в сучасному суспільстві: український досвід» викладеному матеріалу, на нашу думку, бажано було б більше аналогій на подібні практики конструювання в зарубіжних країнах.

3. У підрозділі 2.1 «Формування інформаційно-освітнього простору як складової інформаційного суспільства» дисертантка зазначає, що сучасне суспільство слід розглядати як інформаційне суспільство, що трансформується у суспільство знань та smart- суспільство. Однак, з огляду на сучасний вектор державної політики та ініціативи Президента України щодо реалізації проекту «Держава у смартфоні», при визначенні шляхів конструювання, на нашу думку, не достатньо висвітлений підхід до smart – суспільства у відповідному контексті.

Висновок

Наведені зауваження не применшують безумовно позитивного враження від дисертації Коляди І.Г., не порушують смислової й логічної стрункості роботи і переважно мають рекомендаційний, уточнювальний чи дискусійний характер. Висновки, які робить авторка за результатами проведеного дослідження, є обґрунтованими та переконливими.

Таким чином, подана робота відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, що містяться у «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р. Авторка представленої дисертації, Ірина Григорівна Коляда заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент:

кандидат філософських наук,
доцент кафедри психології та соціальних наук
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

Підпис Шпачинського І.Л. застосовано

Вчений секретар Вченої Ради
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

І.Л. Шпачинський

[Handwritten signature]